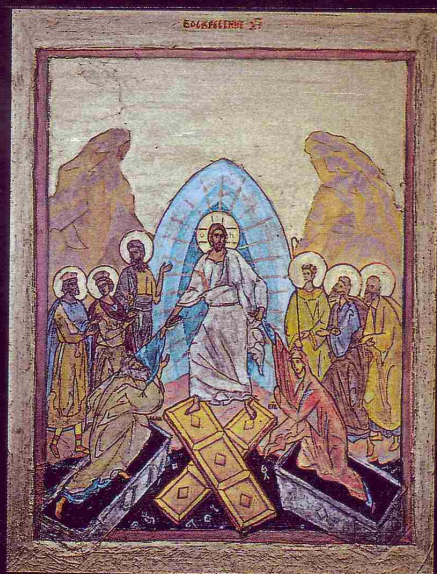

Σοφίας Δέησα

Ιερές
ΕΙΚΟΝΕΣ
του Ορθοδόξου Δωδεκάορτο

Σοφίας Δέησα

Ιερές εικόνες του Ορθοδόξου Δωδεκάορτο

Εισαγωγή και Μετάφραση:

*Ιγνατίου Παπαδέλλη, Πρωτοπρεσβυτέρου
Εφημερίου της Ελληνικής Ορθοδόξου Ενορίας
Ανατολικής Ελβετίας και Λιχτενστάιν.*

*Έκδοση: Πνευματικό και Πολιτιστικό Κέντρο
του Εκκλησιαστικού Ιδρύματος
Ανατολικής Ελβετίας και Λιχτενστάιν, Στ.Γκάλλεν.
2003*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1987 εορτάστηκε με διάφορες εκδηλώσεις η επέτειος της συμπλήρωσης 1200 ετών από της συγκλήσεως της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, η οποία συνήλθε το 787 μ.Χ., στη Νίκαια. Αφορμή για την σύγκληση της Συνόδου αυτής ήταν η μεγάλη πολεμική, που γινόταν από τους διαφόρους αιρετικούς κατά των Αγίων Εικόνων.

Ποια είναι, όμως, η επίδραση των εικόνων εις την συμπεριφορά των πιστών προς αυτά; Και ποια είναι η σπουδαιότητα και η αξία των εικόνων εις την ζωή των πιστών;

Περιοριζόμαστε στην εμπεριστατωμένη Εγκύκλιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, την οποίαν εξαπέλυσε για το γεγονός αυτό του εορτασμού των 1200 ετών από της συγκλήσεως της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου. Η Πατριαρχική εκείνη Εγκύκλιος ενημερώνει τον ευσεβή πιστόν για την σπουδαιότητα και την σημασία των εικόνων. Η έννοια αυτή διαφαίνεται καθαρώτερα στις παραγράφους 12 και 13 στις οποίες αναφέρονται χαρακτηριστικά τα εξής: «... Οντως η Ανατολική Ορθόδοξος Παράδοσις άγει οριστικώς προς την πραγματικότητα της εικόνας. Αύτη διδάσκει την αξίαν της καλλιτεχνικής εκφράσεως της Θείας Ενσαρκώσεως και τοποθετεί θεολογικώς την εικόνα εις την υπηρεσίαν της θείας Οικονομίας. Αποδίδει εις αυτήν ιδιάζουσαν λειτουργικότητα εν συναρτήσει προς ό,τι είναι έξοχον και υπερβατόν εις τας σχέσεις Θεού και ανθρώπου. Αναγνωρίζει την πνευματικήν ωφελιμότητα της εικόνας εις την ζωήν των χριστιανών, ως «βίβλου των αγραμμάτων», κατά την χαρακτηριστικήν έκφρασιν Ιωάννου του Δαμασκηνού, λέγοντος ότι « όπερ τοις γράμμασι μνημυμένοις η βίβλος, τούτο και τοις αγραμμάτοις η εικών' και όπερ τη ακοή ο λόγος, τούτο τη οράσει η εικών' νοητώσ δε αυτή ενούμεθα».

Αλλ' η Ορθόδοξος Παράδοσις διακηρύττει επίσης ότι «δια της εικόνας προβάλλεται η θεοφαντορική παρουσία της υποστάσεως του εικονιζομένου, η οποία και παραμερίζει, ή τουλάχιστον θέτει υπό σκιάν, πάντα τα άμεσα εξωτερικά ή ιστορικά συμφραζόμενα, από τα οποία η ορθόδοξος εικών δεν κρατεί ειμή μόνον τα απαραίτητως αναγκαία δια την αναγνώρισιν της ιστορικότητος ενός γεγονότος ή της πνευματικότητος του προσώπου ενός αγίου. Πάντα δε ταύτα εντός πλήρους εξαγνιζομένων και εξαυλουμένων λεπτομερειακών δεδομένων, άτινα ανήκουν εις τον χώρον του ουρανού μάλλον παρά εις το φυσικόν περιβάλλον.»

Στις παραγράφους δε 30 και 31 αναφέρονται τα εξής: «Εν τοιαύτη προοπτική νοείται και η όλη λειτουργικότητα της εικόνας, ήτις έχει οριστικώς την πρώτην και αίριαν αυτής θέσιν εντός του Ορθοδόξου Ναού, του οποίου είναι αναπόσπαστον λειτουργικόν στοιχείον. Η παρουσία των εικόνων εντός του ναού, ομού μετά του ιερουργούντος ιερατείου και των δεομένων πιστών, είναι η εν πάση στιγμή του

προσκόνησις των εικόνων, εντός του Ναού τελεσιουργομένη, έχει μείζονα σημασίαν, ως φέρουσα τον προσκυνούντα πιστόν πλησιέστερον προς τον Θεόν, προς τας ενυποστάτους παρουσίας των εικονιζομένων και προς τα εν τω ναώ φρικτώσ ιερουργούμενα.

Βεβαίως η εικών είναι και σκεύος ευλαβείας και προσευχής και εν τοις κατ' ιδίαν οίκοις και εν τη καθόλου ιδιωτική ζωή των χριστιανών, οίτινες και ανά πάσαν στιγμήν ψυχικής ανατάσεως δύνανται ίνα στρέψωσι τα όμματα της ψυχής των προς τας αγιαζούσας και την κατ' ιδίαν ζωήν αυτών ιεράς εικόνας, εν τω ταμείω αυτών ή και άλλως αλλαχού. Τούτο είναι αντιληπτόν και επιτρεπτόν».

Η εικόνα είναι λειτουργικόν αντικείμενον δια του οποίου επιδιώκεται η μετάδοσι μιας συγκεκριμένης διδασκαλίας. Η μέσω, δηλαδή, των χρωμάτων και των σχημάτων ανάμνησις και σωτηριολογική μετοχή στα γεγονότα της σωτηρίας και η μίμηση της αγιότητος του εικονιζομένου, που μεταδίδεται στον θεωρούντα την εικόνα.

Η εικόνα είναι συγχρόνως και παιδαγωγικό μέσο, του οποίου υποδεικνύει τους τρόπους και τα πρότυπα, που θα πρέπει να ακολουθήσει ο πιστός, ώστε να εναρμονίσει τη ζωή του με την ευαγγελική διδασκαλία και την παράδοσι της Εκκλησίας.

Τελειώνοντας, θα ήθελα να αναφερθώ εν συντομία στον εικονογραφικό κύκλο, ο οποίος μετά την εικονομαχία σταθεροποιείται και διακρίνεται σε τρία επίπεδα: τον ιστορικό κύκλο, τον λειτουργικό κύκλο και τον δογματικό κύκλο.

- 1) Η έννοια του ιστορικού κύκλου καθίσταται φανερή. Η Εκκλησία βιώνει το γεγονός της σωτηρίας δια μέσου της ιστορίας.
- 2) Ο λειτουργικός κύκλος είναι αποτέλεσμα της σχέσεως της εικόνας με την λειτουργική πράξη της Εκκλησίας. Η εικόνα είναι « λειτουργικόν αντικείμενον» και ως τοιούτον εκφράζει την λειτουργική παράδοσι της Εκκλησίας.
- 3) Ο δογματικός κύκλος περιλαμβάνει την διδασκαλίαν περί της Εκκλησίας. Με την σειρά τοποθέτησε των διαφόρων παραστάσεων στις επί μέρους επιφάνιες του Ναού εκφράζεται η εκκλησιολογική αντίληψη της εικόνας.

Ιγνάτιος Παπαδέλλης
Πρωτοπρεσβύτερος

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

"Χριστός Ανέστη εκ νεκρών -
θανάτω θάνατον πατήσας -
και τοις εν τοις μνημασι -
η ζωή χαρισάμενος."
(Τροπάριον του Πάσχα)

Η εορτή του Πάσχα, ως εορτή της Αναστάσεως του Χριστού, είναι η πανήγυρις των πανηγύρεων και η εορτή των εορτών. Είναι το κεντρικό σημείο του ορθοδόξου εκκλησιαστικού έτους. Ιδιαίτερος η εικόνα της Αναστάσεως ταιριάζει για μια πρώτη επαφή με την Ορθοδοξία. Δώδεκα μεγάλες εορτές πλαισιώνουν την εορτή του Πάσχα.

Δώδεκα εικόνες υπενθυμίζουν την επίγεια ζωή του Χριστού από την γέννηση του μέχρι της αναλήψεώς του, την Παναγία μητέρα από την παιδική ηλικία της και τη μητρότητα μέχρι και την τελευταία της και την ίδρυση της Εκκλησίας από την Πεντηκοστή μέχρι την Ύψωση του Τιμίου Σταυρού. Δώδεκα ολοζώντανες εικόνες περιγράφουν το δεσμό, την επικοινωνία μεταξύ της ιστορίας, της Αγίας Γραφής και του εκκλησιαστικού έτους.

Οι εικόνες αυτές τοποθετούνται συχνά εις μίαν ιδιαίτερα σειρά και ονομάζονται Δωδεκάαρτο. Καθ'όλο το έτος κάθε εικόνα φέρεται από ευλάβεια στην καθιερωμένη ημερομηνία εις το μέσον του Ναού.

Εις το ανά χείρας βιβλίο οι εικόνες είναι τακτοποιημένες χρονολογικά και εξηγούνται με ένα απλό κείμενο. Θεωρείται ένα θρησκευτικό βιβλίο για εφήβους. Τα σχέδια είναι απλουστευμένες εν όψει της χρησιμοποίησής ως βιβλίο ζωγραφικής.

Η γενική καλλιτεχνική και ιστορική σημασία της ζωγραφικής των εικόνων είναι υπογραμμισμένη με την σχέση παγκοσμίων γνωστών αριστουργημάτων.

Οι θεολογικές και ιστορικές αναφορές, όπως υποδείξεις με τις ελληνικές και σλαβικές επιγραφές, είναι μία προτροπή για προσωπική εμπάθουση.

Ημερολόγιο *

Το εκκλησιαστικό έτος αρχίζει το Σεπτέμβριο. Πολλές μεγάλες εορτές εορτάζονται σε μία συγκεκριμένη ημερομηνία, ανεξάρτητα από την ημέρα της εβδομάδος. Αυτές οι εορτές ονομάζονται ακίνητες εορτές. Οι άλλες που δέν πέφτουν κάθε χρόνο την ίδια ημερομηνία ονομάζονται κινητές εορτές.

Ακίνητες εορτές:

Οι ημερομηνίες σημειώνονται εις το εκκλησιαστικό ημερολόγιο. Στη Σερβία και Ρωσία, όπου Ορθόδοξοι Χριστιανοί επικρατεί το Ιουλιανό ημερολόγιο (παλαιό ημερολόγιο), υφίσταται μία μεταβολή 13 ημερών (ημερομηνία σε παρένθεση):

Η Γέννηση της Παναγίας	8 Σεπτεμβρίου (21.9)
Η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού	14 Σεπτεμβρίου (27.9)
Η Είσοδος της Παναγίας εις το Ναό	21 Νοεμβρίου (4.12)
Η Γέννηση του Χριστού	25 Δεκεμβρίου (7.1)
Θεοφάνεια	6 Ιανουαρίου (19.1)
Η Υπαπαντή του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού	2 Φεβρουαρίου (25.2)
Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου	25 Μαρτίου (7.4.)
Η Μεταμόρφωση του Κυρίου	6 Αυγούστου (19.8.)
Η Κοίμηση της Θεοτόκου	15 Αυγούστου (28.8.)

Κινητές εορτές:

Η εορτή της Αναστάσεως (Πάσχα) είναι πάντοτε Κυριακή. Η Ορθόδοξη Εκκλησία εορτάζει το Πάσχα στις ακόλουθες ημερομηνίες:

11 Απριλίου 2004, 1 Μαΐου 2005, 23 Απριλίου 2006 και 8 Απριλίου 2007.

Οι υπόλοιπες κινητές εορτές εξαρτώνται από το Πάσχα:

Η Είσοδος εις τα Ιεροσόλυμα Κυριακή προ του Πάσχα.	
Η Ανάληψη του Κυρίου	η έκτη Πέμπτη μετά το Πάσχα.
Η Πεντηκοστή,	η εβδομή Κυριακή μετά το Πάσχα.

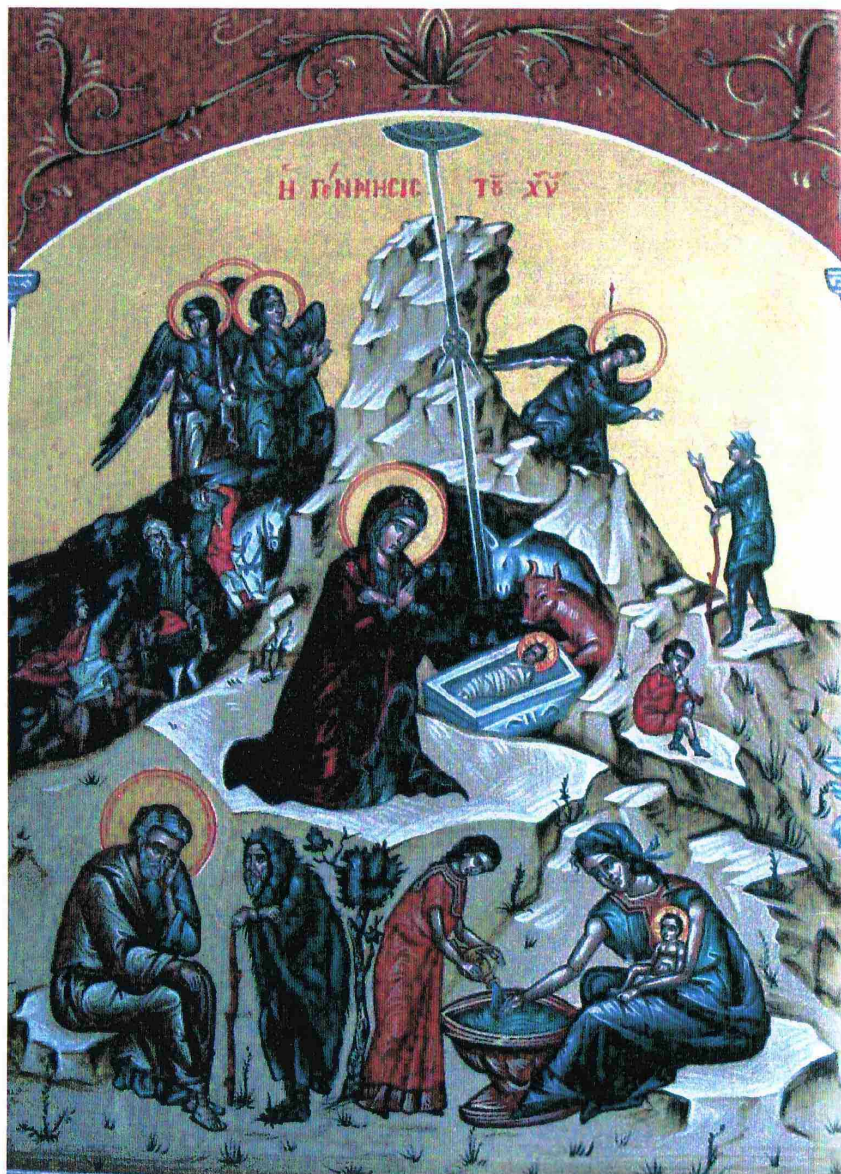
Ο Ευαγγελισμός

Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ χαιρετά την Παρθένο Μαρίαν.
Αυτός φέρει την ιδιαίτεran ευλογία του Θεού
και μία χαρμόσυνη αγγελία: Αυτή θα γεννήσει το Χριστό.

Ευαγγέλιον Λουκ., κεφ. 1., 26, 38.

Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου εορτάζεται στις 25 Μαρτίου.

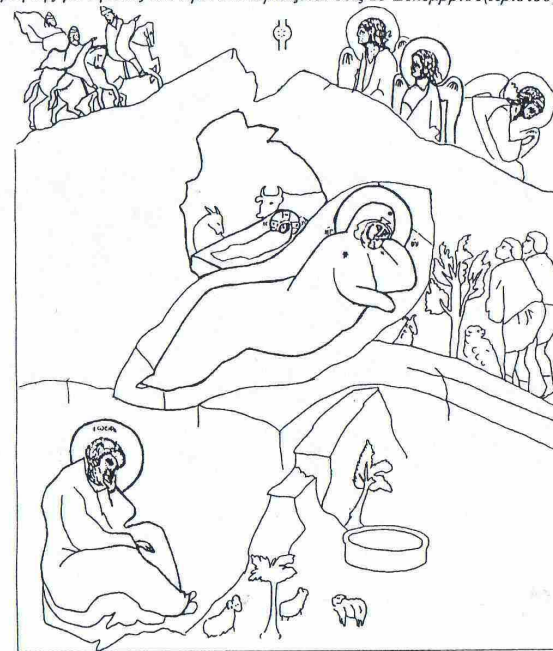

Η Γέννηση του Χριστού

Ο νεογεννηθείς Ιησούς Χριστός ευρίσκεται πλησίον της μητέρας του Μαρίας εις την σπηλιά της Βηθλεέμ. Στο βάθος έφιπποι οι Μάγοι, οι οποίοι ακολούθησαν τον αστέρα και φέρουν μαζί τους δώρα. Οι Άγγελοι ψάλλουν μαζί με τους βοσκούς. Κάτω αριστερά κάθεται ο άγιος Ιωσήφ.

Ευαγγέλιον Ματθ., κεφ. 2, 1-12, Λουκ., κεφ. 2, 6-20.

Η εορτή της γεννήσεως του Χριστού εορτάζεται στις 25 Δεκεμβρίου (Χριστούγεννα).

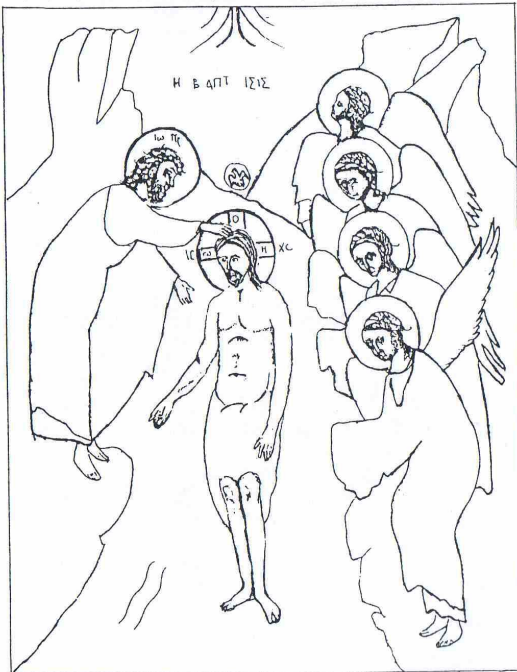

Θεοφάνεια

Η Αγία Τριάδα φανερώνεται : Ο Ιησούς Χριστός βαπτίζεται εις τον Ιορδάνην ποταμόν, η φωνή του Θεού Πατρός έρχεται από τον Ουρανό, το Άγιον Πνεύμα εμφανίζεται εν είδει περιστεράς . Εις την όχθη (αριστερά) στέκεται ο Ιωάννης ο Βαπτιστής.

Ευαγγέλιον: Μαθ., 3, 13-17, Μαρκ., 1, 9-11, Λουκ., 3, 21-22, Ιω., 1, 32-34.
Η λέξη Θεοφάνεια σημαίνει " ο Θεός εμφανίζεται".

Η εορτή αυτή εορτάζεται στις 6 Ιανουαρίου και ονομάζεται επίσης η Βάπτιση του Κυρίου.

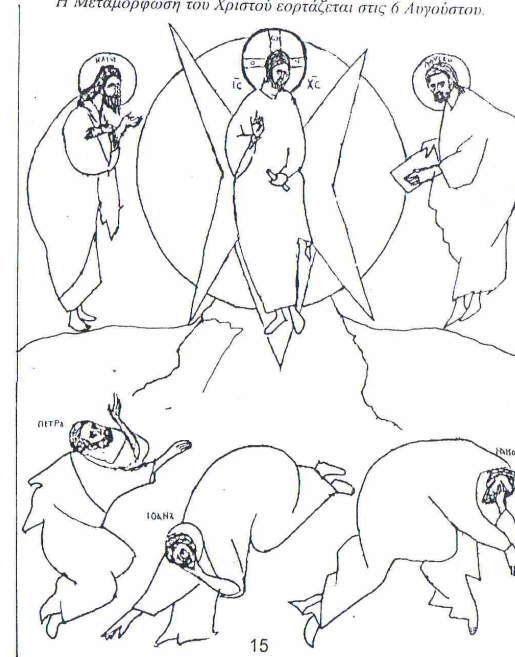

Η Μεταμόρφωση

Ο Ιησούς ανέβηκε στο Όρος για να προσευχηθεί.
 Ασπροφορεμένος στέκεται στην κορυφή του όρους.
 Το πρόσωπό του είναι "μεταμορφωμένο", που σημαίνει,
 ότι είναι αλλαγμένο, λαμπερό, όπως ο ήλιος.
 Οι προφύτες Ηλίας και Μωσής ομιλούν προς αυτόν.
 Μπροστά ο Πέτρος και οι δύο αδελφοί Ιωάννης και
 Ιάκωβος.

Ευαγγέλιον: Μαθθ., 17,1-9, Μαρκ., 9,2-10. Λουκ., 9,28-36.

Η Μεταμόρφωση του Χριστού εορτάζεται στις 6 Αυγούστου.

Πριν από του Ευαγγελισμού

Η Είσοδος εις το Ναόν της Θεοτόκου

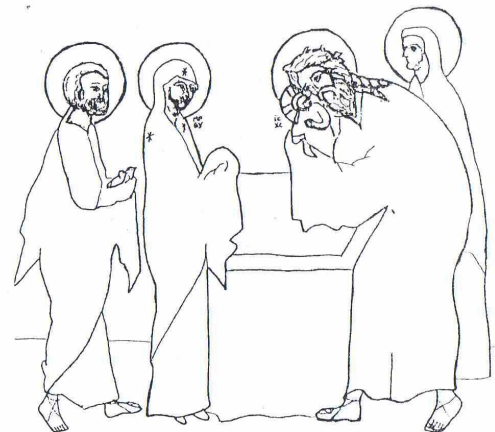
*Η νεαρή Μαρία έρχεται για πρώτη φορά
εις τον οίκο του Θεού.*

*Ο ιερέας την υποδέχεται φιλοφρόνως
και την οδηγεί εντός του Ναού.*

*Οι αστερίσκοι στο μέτωπο και στους ώμους είναι ένα ιδιαίτερο σημείο της Παρθένου Μαρίας.
Η επιγραφή ΜΡ ΘΥ είναι μία ελληνική συντομογραφία των λέξεων "Μήτηρ Θεού".*

Η Εορτή της Εισόδου της Παναγίας εις το Ναόν εορτάζεται στις 21 Νοεμβρίου.

Μετά από τα Χριστούγεννα

Η Υπαπαντή του Κυρίου

*Η Μαρία (η Θεοτόκος) έφερε μαζί της το νεογέννητον Υιόν της.
Ο Άγιος Συμεών, ο οποίος είναι ηλικιωμένος, παίρνει στην αγκαλιά του
φιλόστοργα τον Ιησού και γεμάτος αγάπη. Είναι πολύ ευτυχημένος,
διότι περίμενε από πολύν καιρό τη συνάντησή αυτή.*

*Ο Άγιος Ιωσήφ κρατά δύο άσπρα πουλιά.
Η προφήτις Άννα στέκεται πίσω από το Συμεών.*

Ευαγγέλιον Λουκ., 2, 22-39.

*Όπως και σε όλες τις άλλες εικόνες ο Χριστός σημειώνεται με το μονόγραμμα ΙC ΧC το
αρχικό και το τελευταίο γράμμα της λέξεως Ιησούς Χριστός.
Το φωτοστέφανό του είναι σε σχήμα Σταυρού με την επιγραφή : "Θ ΩΝ".*

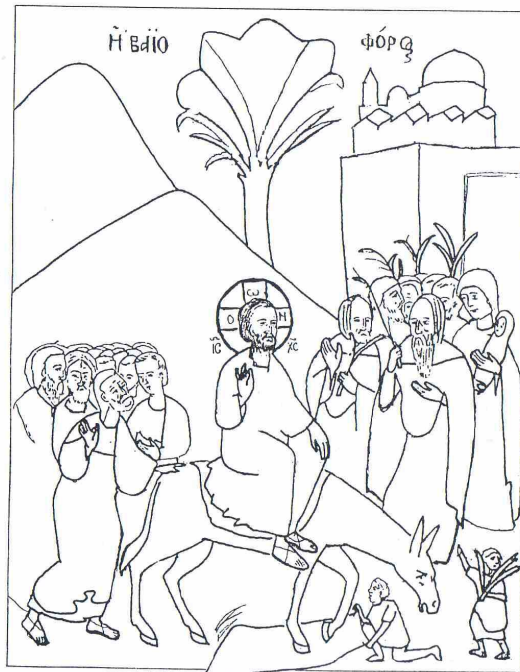
Η εορτή της Υπαπαντής του Κυρίου εορτάζεται στις 2 Φεβρουαρίου.

Η Είσοδος εις τα Ιεροσόλυμα

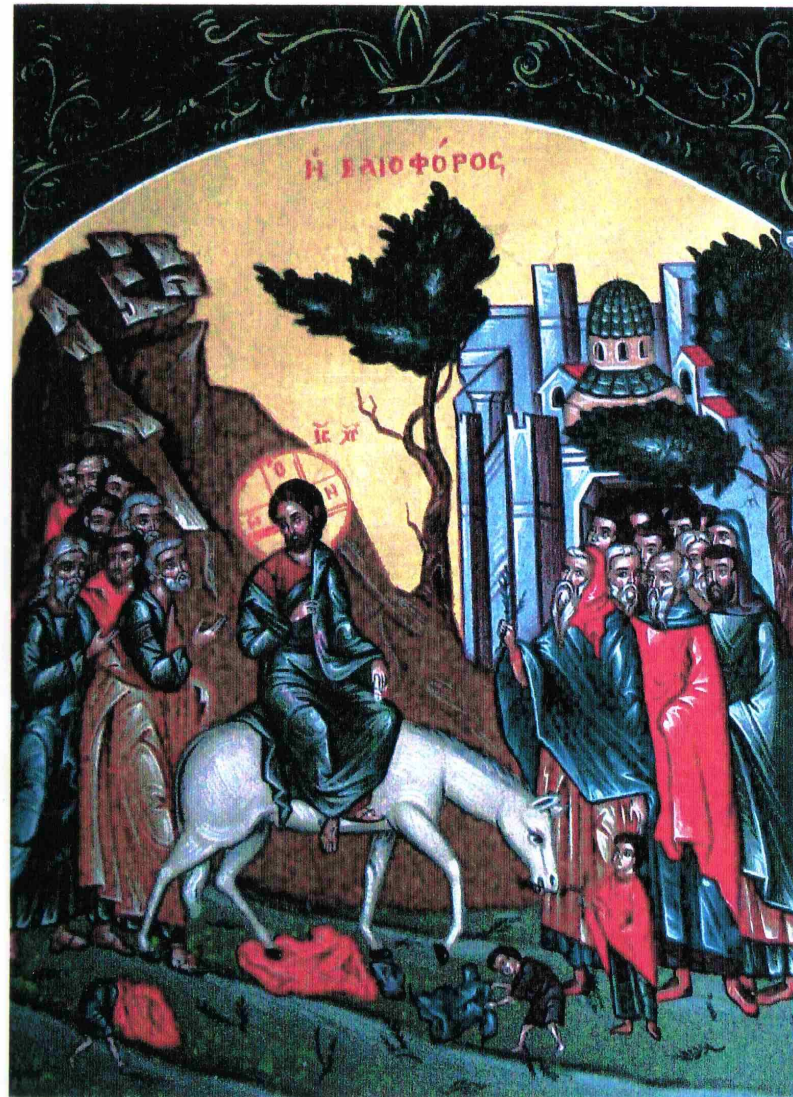
Ο Ιησούς Χριστός έρχεται εις την Αγίαν Πόλη, την Ιερουσαλήμ. Άνδρες, γυναίκες και παιδιά, που κατοικούν στα Ιεροσόλυμα, υποδέχονται αυτόν με κλάδους Βαΐων. Οι Απόστολοι τον ακολουθούν.

Ευαγγέλιον: Ματθ., 21, 1-11, Μαρκ., 11, 1-11, Λουκ., 19, 29-38, Ιω., 12, 12-19.

Η Είσοδος του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού εις τα Ιεροσόλυμα εορτάζεται μίαν εβδομάδα προ του Πάσχα (Κυριακή των Βαΐων).

18

19

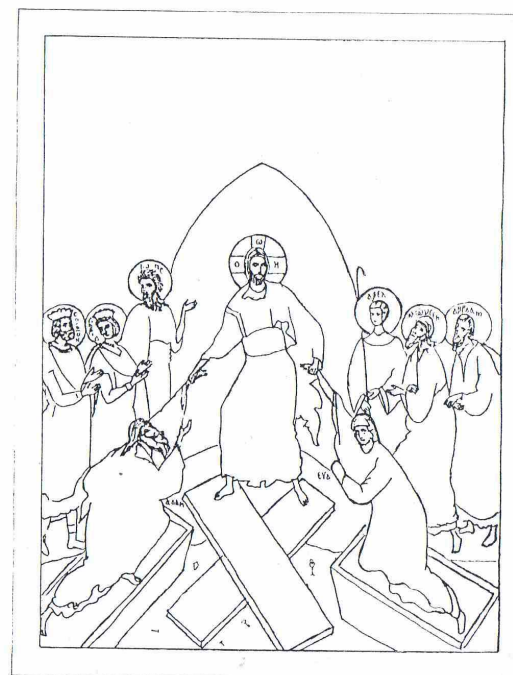

20

Η Ανάσταση

*Ο Ιησούς Χριστός σώζει τον Αδάμ και την Εύα.
Πλησίον του οι Άγιοι και Προφήτες της Παλαιάς
Διαθήκης.*

*Η Εορτή της Αναστάσεως εορτάζεται την
ημέρα του Πάσχα (Λαμπρή).*

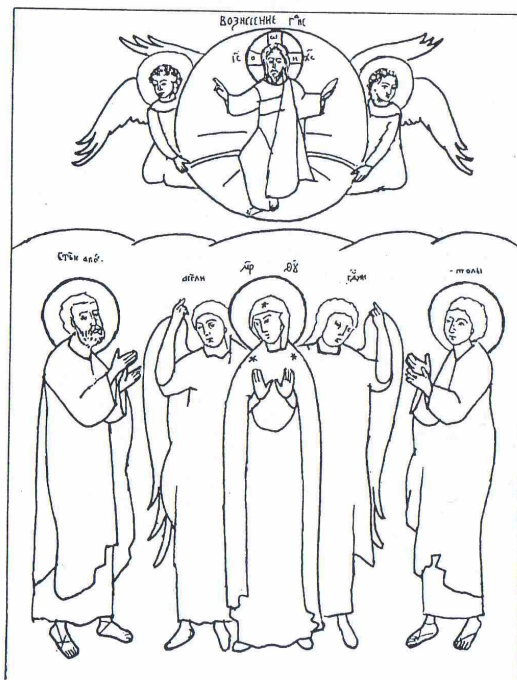
21

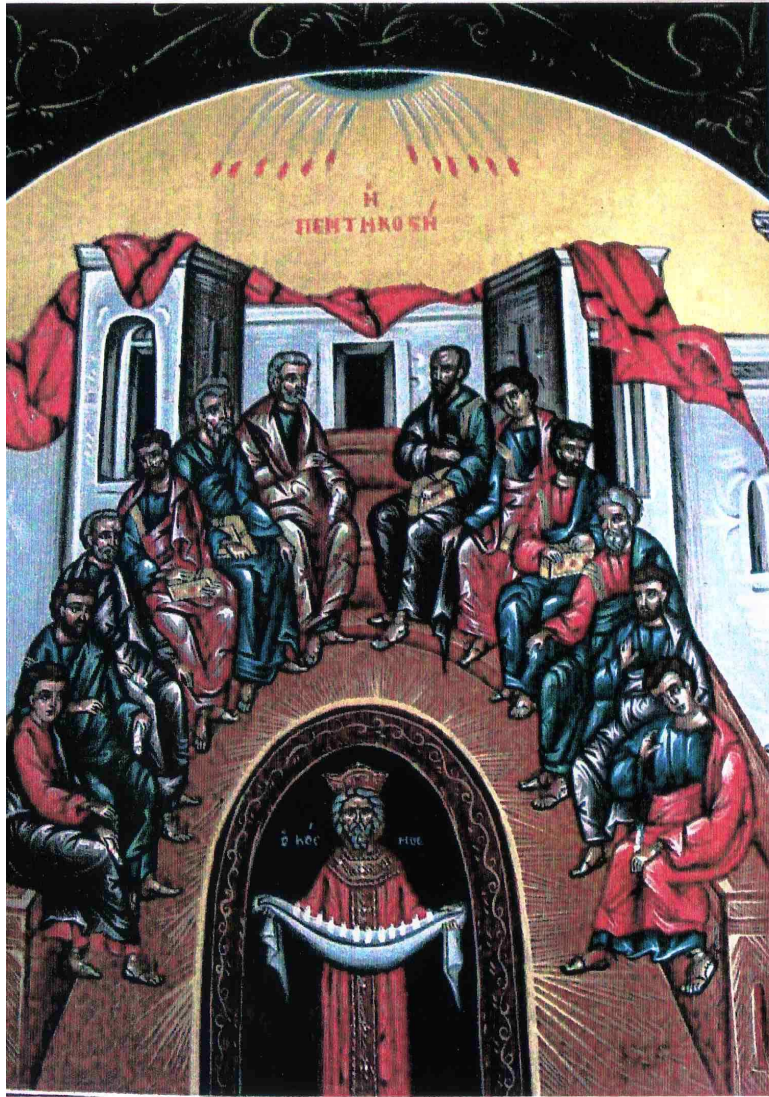
Η Ανάληψη

Ο Ιησούς Χριστός ανεβαίνει εις τους Ουρανοίς.
Δύο ασπροφορεμένοι Άγγελοι παρηγορούν τους
εναπομείναντες ανθρώπους.

Πράξεις των Αποστόλων: 1, 9-11.

Η εορτή της Ανάληψως του Κυρίου εορτάζεται Πέμπτη, 40 ημέρες μετά το Πάσχα.

94

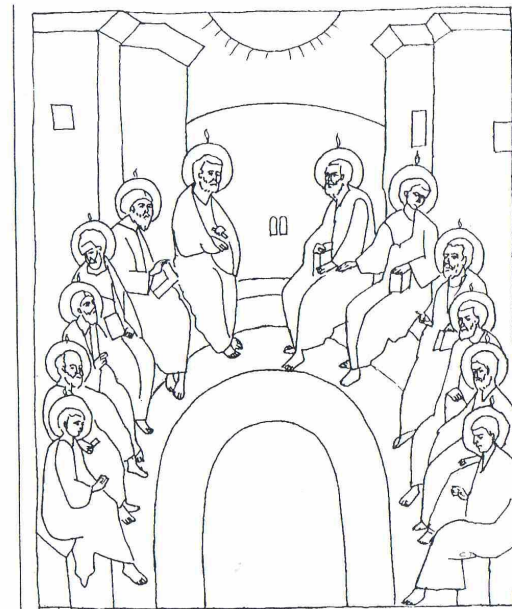
Η Πεντηκοστή

*Οι δώδεκα Απόστολοι επανασυναντήθηκαν στα
Ιεροσόλυμα.*

*Ο Θεός τους υποσχέθηκε, ότι θα μείνει κοντά τους.
Οι μικρές φλόγες πάνω σε κάθε κεφάλι σημαίνουν, ότι
πράγματι το 'Αγιον Πνεύμα έχει έρθει προς αυτούς.*

*Πράξεις των Αποστόλων: 2, 1-4.
Η λέξη "Πεντηκοστή" σημαίνει η 50η ημέρα.*

Η Πεντηκοστή εορτάζεται Κυριακή, πενήντα ημέρες μετά το Πάσχα.

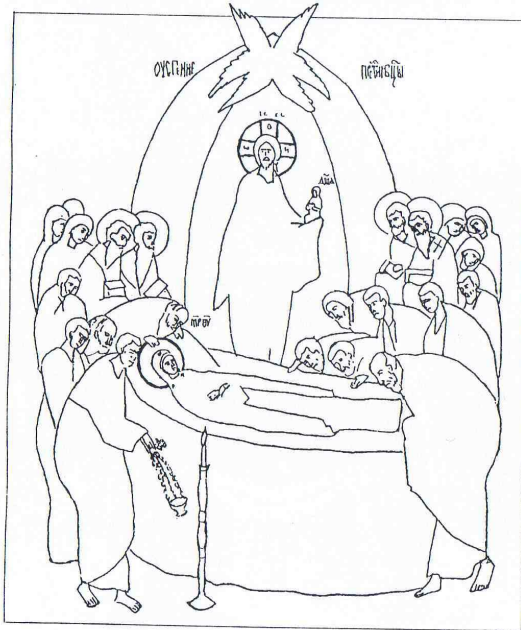
25

Η Κοίμηση

Η Παναγία Θεοτόκος ευρίσκεται εις την επιθανάτιο κλίνη,
οι Απόστολοι παίρνουν τον αποχαιρετισμό της.
Εις το βάθος βλέπει κανείς ότι ο Ιησούς Χριστός
παίρνει κοντά του την ψυχή της.

"Κοίμουναι" σημαίνει "πεθαίνω".

Η Κοίμηση της Θεοτόκου εορτάζεται στις 15 Αυγούστου.

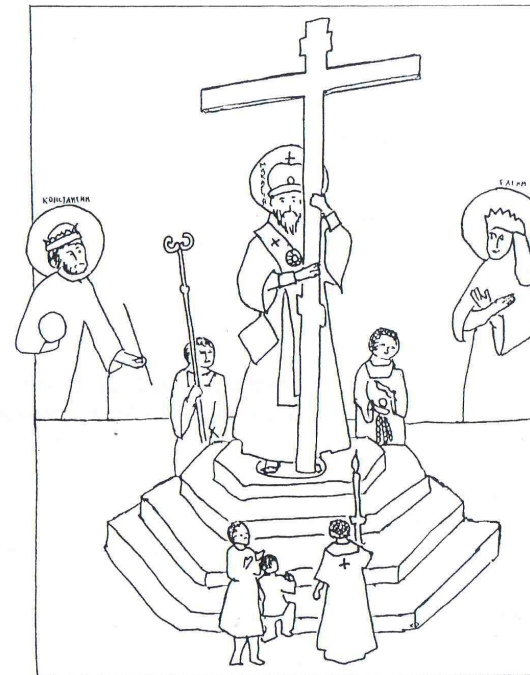

Η Ύψωση του Σταυρού

Ο Τίμιος Σταυρός επανευρέθη από την Αυτοκράτειρα
Ελένη (δεξιά) το τέταρτο αιώνας, κατόπιν ανασκαφών.
Ο Επίσκοπος σηκώνει το Σταυρό ψηλά.

Η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού εορτάζεται στις 14 Σεπτεμβρίου.

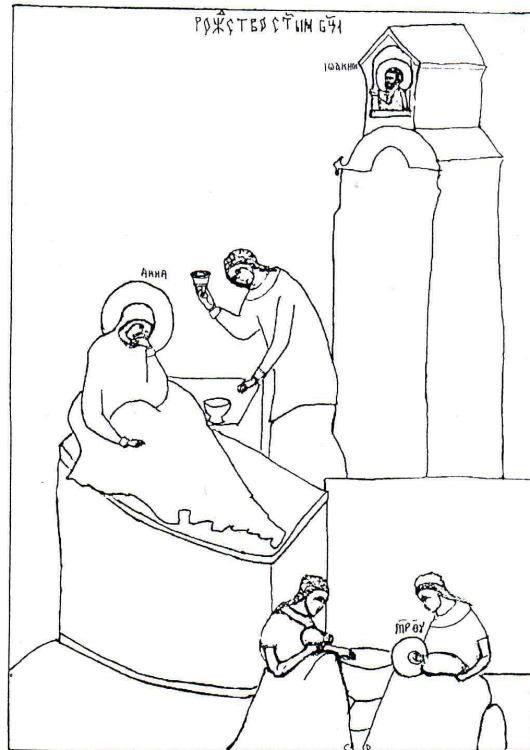
ΒΟΛΩΜΑΧΕΡΗ Ψ ΚΡΕΙΤΤΟ ΓΔΛ

Το Γενέσιον της Θεοτόκου

Η νεογεννηθείσα Μαρία καθαρίζεται (κάτω δεξιά).
Οι γονείς της, οι Άγιοι Ιωακείμ (επάνω στο παράθυρο)
και η Άννα (καθισμένη στο κρεβάτι) χαίρονται για το παιδί.

Η εορτή της γεννήσεως της Υπεραγίας Θεοτόκου εορτάζεται στις 8 Σεπτεμβρίου.

Η Σοφία Δέτσα (Sophie Deitcha) γεννήθηκε στη Γαλλία το 1955 από μια ορθόδοξη οικογένεια ρωσικής καταγωγής. Μετά την αποπεράτωση των σπουδών της εις την Σλαβική Φιλολογία και Θεολογία προσελήφθη ως Κατήχητρια εις τον Ιερό Ναό της Εισόδου της Θεομήτορος στο Παρίσι.

Από το 1988 διδάσκει εις το Ορθόδοξο Θεολογικό Ινστιτούτο του Αγίου Σεργίου, όπου το 1998 έλαβε τον τίτλο της καθηγηρίας εις την Αγιολογίαν.

Έλαβε μέρος εις πολυάριθμα διεθνή συνέδρια μεταξύ των οποίων στη Πάτμο, Κρήτη, Ρόδο, Αθήνα, Λιβαδιά, Χάλκη, Πεντέλη και Κωνσταντινούπολη, καθώς επίσης και εις το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών.

Είναι εκπρόσωπος της Αυτού Θεοτάτης Παναγιότητος του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου εις την Επιτροπή Πίστεως και Τάξης.

Ιγνατίου Παπαδέλλη, Πρωτοπρεσβυτέρου
Εφημερίου της Ελληνικής Ορθόδοξου Ενορίας
Ανατολικής Ελβετίας και Λιχτενστάιν.

Εκδόσεις: Πνευματικό και Πολιτιστικό Κέντρο
της Εκκλησιαστικής Αρχιεπισκοπής
Ανατολικής Ελβετίας και Λιχτενστάιν, Στ. Γαβιάν
2005